

CANÇO D'AMOR I DE GUERRA

Zarzuela en dos actos.

Libreto: Lluís Capdevila y Víctor Mora

Música: Rafael Martínez Valls (Onteniente, Valencia 1887-Barcelona 1946)

Estrenada en el Teatro Nou de Barcelona 16 de abril de 1926

La acción se desarrolla en el Vallespir a principio del invierno de 1793, dentro de la época de la Revolución Francesa. Entre el primero y segundo acto, pasan dos meses.

Vallespir (Vallis Asperi, nombre de los romanos. Valle áspero, rudo). Desde 1660 pertenece a Francia. El valle más meridional de los Pirineos Orientales.

ARGUMENTO

Acto I

La acción transcurre en el Vallespir (comarca catalana del Estado francés) el 30 de noviembre del año 1793, durante la revolución Francesa, Vemos al iniciarse el espectáculo una gran fragua y al fondo una capilla con un altar. Varios forjadores están trabajando; Eloi, Garet, Baldiri y Galdric, y comentan que hoy es la onomástica del dueño de la fragua, el maestro Andreu. Éste prometió darles fiesta, pero aquí están todos, trabajando. Garet anuncia que Ferran Ridau, el hijo del alcalde, pedirá hoy la mano de Francina, la hija del maestro Andreu, La noticia disgusta al joven Eloi, enamorado de la muchacha (y ésta de él). Llega el maestro y anuncia que pueden tomarse el día libre a cuenta de su onomástica. Todos se van alegremente, excepto Eloi, que dice que espera a su abuelo, "l'avi" Castellet, único pariente que le queda. Se va Andreu y entran Francina y unas amigas, Eloi y Francina se aman, pese a la petición de mano pendiente, que disgusta a Francina igual que al muchacho.

Entra Pep, un joven atolondrado que ahora se hace llamar Horaci, pues le parece más "revolucionario", que intenta convencer a todos de que es fantástico que en París la guillotina no descansa. Pero los enamorados se van y Baldiri, que entra, tampoco hace caso a Pep, pues suspira por su Catrina, sirvienta del maestro Andreu. Luego llega Balandrot, otro mozo, que comenta con Eloi los hechos de París; ambos coinciden en que no les gusta el panorama.

Baldiri entra con Catrina y cantan el diálogo amoroso típico; llega Ferran Ridau y Baldiri se va rápidamente; Ferran ordena a Catrina que llame a Francina y cuando ésta llega Ferran Ridau le ruega y la amenaza para que se case con él, Pep "Horaci" le dice a Ferran, que es su amo, que Francina es para Eloi. Ferran se indigna e insulta a Eloi, que entra en ese momento y escucha las palabras del muchacho, con gran angustia de Pep, que en el fondo es un cobarde, pese a sus bravuconadas revolucionarias. Eloi y Ferran se enfrentan, pero la llegada del maestro Andreu detiene la violenta confrontación, Con Andreu llega "l'avi" Castellet, el abuelo de Eloi. Se baila y el alcalde Ridau entra con objeto de pedir la mano de Francina para su hijo. La joven llora mientras se la destina a un joven al que no ama. Se van todos; Eloi vuelve a la fragua y allí regresa Ferran con una pistola. En el forcejeo, Eloi se queda con el arma; Ferran contraataca con un mazo: Eloi dispara y Ferran queda malherido. Eloi huye a caballo.

Acto II

En el segundo acto hay bastante movimiento escénico, sobre todo motivado por la pelea de tono cómico entre Baldiri y Catrina. Entra "l'avi" Castellet, ciego de tanto llorar desde que Eloi se fue del pueblo. La boda de Francina con Ferran tiene que celebrarse al día siguiente. Eloi ha regresado al pueblo disfrazado de mendigo y se entera con la ayuda del hostelero de que la boda es al día siguiente, Se sienta frente a la iglesia y espera. Andreu aparece con el

alcalde y cuando éste se marcha Francina va a abrazarse con su padre, tristes ambos porque no pueden deshacer esa boda sin ofender a la autoridad del alcalde. Cuando Francina se queda sola, entona la canción del forjador: Eloi contesta, pero ella lo atribuye al eco y se va corriendo.

En el cuadro especial, con un fondo negro, un recitador explica al público cómo se ha desarrollado la revolución Francesa de 1793. El país está arruinado y los pueblos, arrasados.

En el cuadro siguiente, Francina se encuentra muy triste y preparada para la boda con Ferran Ridau. “l’avi” Castellet le asegura a Francina que aunque casi no ve, la ayudará a esquivar ese matrimonio no deseado; luego se oculta en la ermita.

Eloi aparece vestido de capitán de la República con algunos soldados, que parten y regresan poco después de detener a “l’avi” Castellet. Abuelo y nieto se reconocen y Eloi hace liberar al viejo, que entra de nuevo en la ermita de la que hace salir a Francina, que se altera al ver a su enamorado... ¡como capitán de la República francesa! Los soldados entran con los detenidos: Ferran Ridau, Horaci, Baldiri y Garet. Eloi ordena que el alcalde destierre a su propio hijo. Pero Eloi, después de despedir a los soldados, desata a Ferran y le permite huir, Luego Eloi se va a cumplir su misión de militar, y le ruega a Andreu que cuide mucho a Francina, con la que se casará cuando regrese. Todo el pueblo y los soldados entonan la *Cançó d’amor i de guerra*.

Personajes:

Francina	Hija del “Mestre Andreu”. Enamorada de Eloi
Eloi	Mozo de forja. Luego capitán del ejército republicano, enamorado de Francina
L’Avi Castellet	Viejo pastor, abuelo de Eloi
Catrina	Criada del Mestre Andreu
Baldiri	Mozo de forja, enamorado de Catrina
Pep (Horaci)	Revolucionario atolondrado. Papel cómico

Números musicales:

Cançó del forjador	Eloi, Coro de forjadors
Sardana	Cor de noies, Francina
Duet de Francina i Eloi	Eloi, Francina
Cançó d’Horaci	Horaci
Duet de Catrineta i Baldiri	Catrineta, Baldiri
Davallant de la muntanya	Cor, Avi
Cançó de L’avi Castellet	L’avi Castellet
Ballet farandola	Cor
Romança de L’avi Castellet	Avi Castellet
Eloi de ma vida	Francina, Eloi
Pregària de Francina	Noies, Francina
Evocació al Pirineu	Eloi i cor de soldats
Marxa heroica	Dones, Eloi, Tots

Cançó del forjador (Eloi, Cor de forjadors)

COR DE FORJADORS

Anem seguint la feina
brodada a cops de mall
que no reposi l'eina
teixint nostre treball.

La, la, la, la, ...

El braç ja mai refusa
el pes del massís mall;
com flors llença l'enclusa
espurnes de metall.

La, la, la, la, ...

Les relles que la terra
més tard esqueixaran,
les armes de la guerra
que als homes feriran,
seran proesa llarga
que amb immarcible veu
recordaran la farga
del noble Mestre Andreu

La, la, la, la, ...

ELOI

Forjador, bon forjador,
de las mans fermes i brunes
que del ferro saps fer engrunes
amb la teva noble suor.

Forjador, bon forjador
si poguessis dû a l'enclusa
el cor de l'enamorada
quina feina més amada
poder forjar el seu cor.

Amb quin delit posaries
el seu cor, que ara es de neu,
dins la fornal, i el faries
a cops de mall a gust teu.

Forjador, bon forjador,
no hi hauria al Vallespir
qui llencés un sol sospir
per un desengany d'amor.
per un desengany d'amor.

COR DE FORJADORS

Les relles que la terra
més tard esqueixaran
les armes de la guerra
que els homes feriran,
seran proesa llarga

que amb immarcible veu
recordaran la farga
del noble Mestre Andreu

Sardana (Cor de noies, Francina)

COR DE NOIES

Ning, nang, ning, nang,
Ja la campana vol repicar
i el sant ens crida des de l'altar...
Sempre en l'anyada, d'eixa diada,
les flors més belles portem aquí
i teixint senzilles toies
nostres mans gentils de noies
al bon Sant ne fem ofrena
perfumant el seu altar...
Ning, nang, ning, nang.
Ja la campana torna a sonar,
alegre ens crida son repicar...

FRANCINA

En el Vallespir la vida del meu cor
un jorn va sentir les glòries de l'amor.
Terra bella, terra nostra,
terra de l'amor sens fi,
llum, tota bella
de bonic florí...
Dolça terra jo t'estimo
i amb el cor tot abrandat
terra meva jo proclamo
mon amor mai igualat

NOIES

Dolça terra jo t'estimo....

FRANCINA

Per tu ma vida
serà alegria del goig de l'amor.
Terra nostra ta preada formosor
tingui sempre la besada del meu cor.

Terra bella, terra nostra,
terra de l'amor sens fi,
llum, tota bella
de bonic florí...
Dolça terra jo t'estimo
i amb el cor tot abrandat
terra meva jo proclamo
mon amor mai igualat

NOIES

Dolça terra jo t'estimo....

Duo de Francina i Eloi (Eloi, Francina)

ELOI

Per tu, Francina meva,
vaig fer-me forjador,
per tu va abrandar-se
el foc d'amor dins el meu cor

FRANCINA

La llum de tes mirades
guiava el meu accent
doncs a elles dictaren
el meu amor fervent.

ELOI

Recordo les paraules
que prop de la fornal
brollaren de tos llavis
en aquell moment sens igual.
Tos ulls d'amor parlaven
d'aquell sentit amor
que sols la mort
podria desfer amb sa dissort.

FRANCINA

Per tu tindré com joia
la glòria preada
d'amor sens igual
fins que la mort arribi
serà estimar-nos
el nostre ideal.
Sens tu la més trista agonia
ompliria ma vida de dol
i en mos ulls que ara són llum i dia
les boires vindrien
d'amarg desconsol.

ELOI

Francina de ma vida
les teves paraules
seran bell consol,
ja saps que jo, Francina,
mis voltes t'he jurat
que fondrem nostres vides en una
i farem de tots dos un sol ser.

FRANCINA

Que vingui prompte l' hora
que el gran amor nostre
puguem expandir.

ELOI I FRANCINA
Res podrà trencar
el que és el nostre sentir.

FRANCINA
Eloi aimat que mai oblidis
lo que em juraves.

ELOI
Jamai!

FRANCINA
Jo puc jurar-te que seré teva
per sempre més.

ELOI
Cel meu!

ELOI I FRANCINA
L' amor de nostra vida
serà nostre ideal,
com vàrem jurar-nos un vespre
al peu de la fornal.
La llum de tes mirades
guiava el meu accent,
doncs a elles distaren
el meu amor fervent.

Cançó d'Horaci (Horaci, Coro de noies, Baldiri)

HORACI
Salut, boniques ciutadanes,
flors de l' amor del Vallespir,
vostres ofrenes perfumades
aquest santet sabrà agrair.
Mes és precís tingueu en compte
que la República ha manat
que tot lo vell se'n vagi en orris
i això dels sants, ja ha caducat.
Ara el boix serà
l' únic sant que hi haurà
i en lloc de rams de flors
un feix li portarem de caps de morts.
(Baldiri fa caure un ferro. Noies i Horaci fugen espantats.
Baldiri els diu còmicament)

BALDIRET

Silenci, pau, quietud! Que no veieu
que un ferro m'ha caigut?..

HORACI

En nom de la República
els homes de cor honrat
a tort i a dret i a garrotades
van semblant fraternitat.
Omplirem els carrers de barricades
i llavors tot el món ha de cridar:
Sang i foc i llibertat!

NOIES

Ai, Déu meu, què passarà!

HORACI

Han abolit el calendari
en bé de nostra llibertat,
els noms dels mesos i dels dies
de soca arrel han canviat.
En els altars on ara es prega
un sol de foc veurem lluir;
damunt l'altar de Sant Horaci
sé que m'hi volen posâ a mi.
Les ordres per demà,
que acaben d'arribar,
ens manen veure tots
un got ben ple de sang
amb quatre glops.

(Baldiri fa un esternut.
El mateix joc d'abans)

BALDIRET

Silenci, pau i quietud!.
Que no veieu que he fet un esternut?

HORACI

En nom de la República
els homes de cor honrat
a tort i a dret i a garrotades
van semblant fraternitat.
Omplirem els carrers de barricades
i llavors tot el món ha de cridar:
Sang i foc i llibertat!

NOIES

Ai, Déu meu, què passarà?

Duet de Catrineta i Baldiri (Catrineta, Baldiri)

CATRINA
Baldiret

BALDIRI
Catrineta

CATRINA
Gai ninet

BALDIRI
Ma nineta

CATRINA
Déu te guard, com estàs?

BALDIRI
A prop teu no ho sé pas

CATRINA
Minyonet

BALDIRI
Minyoneta

CATRINA
Bufonet

BALDIRI
Bufoneta

CATRINA
Si algun dia ens casem
ja sabràs el què és un petonet

BALDIRI
Petonet?

CATRINA
Quan et casis

BALDIRI
Ara no?

CATRINA
No et propassis

BALDIRI
Ai Déu meu quin patir

CATRINA
Pots anar a dormir

BALDIRI
Un petó

CATRINA
Tinc paciència

BALDIRI
Per què no?

CATRINA
No pot ser.

BALDIRI
Quan serem en aquell dia
ben juntets ens besarem.

CATRINA
Una serventa boniqueta

BALDIRI
I un forjador molt boniquet

CATRINA
Varen tenir una assentadeta

BALDIRI
A la voreta d'un riuet.

CATRINA
Ella li deia satisfeta

BALDIRI
Mentre ell li deia satisfet
si tu volguessis Catrineta

CATRINA
Si tu volguessis Baldiret

BALDIRI
Ai quin petó
faria jo
a la nineta
del forjador.

CATRINA
El forjador i la serventeta

BALDIRI

Varen sortir un dematinet

CATRINA

Com ella estava amurriadeta

BALDIRI

També ell estava amurriadet.

CATRINA

Per ço ell va dar-li una floreta

BALDIRI

I ella va dar-li un pinyonet
que ell va posar-se a la boqueta

CATRINA

I ella va pendre-li a pleret

TOTS DOS

Ai quin petó
faria jo
a la nineta
del forjador

TOTS DOS

Quan serem en aquell día
ben juntets ens besarem.

Davallant de la muntanya (Cor, Avi)

COR

Davallant de la muntanya
els pastors del Pirineu
vénen plens de pols
i torrats pel sol.
Porten gaies presentalles
i formatge del millor
per ofrenar al bon Mestre andreu.
De les neus de les muntanyes
i dels prats del Pirineu
els pastors avui vénen satisfets.
Porten flors i cabridets
com a ofrena del ramat
per fer gaia la diada
que aquest jorn ens ha portat.
Visca el mestre forjador
Déu li dó molt bona sort.

AVI (interior)

El vell pastor del Canigó...

TOTS

Es l'Avi Castellet
que ve poc a poquet

AVI

Molt poques forces ja li queden
per complir l'obligació.
El vell jaiet del Canigó
tampoc avui pensa mancar
a la festa de la farga
barrejant sa veu de joia
amb les dances del jovent,
el seu cor que sempre és jove
ben joiós l'ha dut aquí content.
(Entra en escena)

TOTS

Visca l'Avi castellet,
visca el nostre bon jaiet,
que cada any porta el sarró que vessa
de records del Pirineu amat.

AVI

Mestre Andreu, jo sóc un pobre pastô
que m'he fet molt vell prop de les carenes;
voldria ser un rei molt poderós
per donar-vos una joia de valor,
però l'ofrena que pue fer-vos
és solament una cançó:
escolteu-la i accepteu-la
que és la única riquesa
que disposa el vell pastô.

Cançó de L'avi Castellet (L'avi Castellet)

L'AVI CASTELLET

Les neus de les muntanyes
em diuen adéu,
les pedres de la serra
m'ho diuen també...
Trist i ben trist cantava
un caduc vell pastor
veient que n'arribava
sens trigar la tardor.
Jamai més les muntanyes
podré tramuntar,
adéu cabana amada,
adéu mon ramat,
Dolça jovinesa, trista recordança

lluny de mi la pena del teu bon record.
Pastor, vellet i trist caduc pastor.
Ton cor viurà en la neu del Canigó. (1)
Cantava de nit i dia
l'angoixa trista
del seu bon cor.
La mort tingué pietat del seu dolor
i va tancar sos ulls amb un petó.
Posaren damunt sa fosa
una creu feta del seu bastó.

(1) Pico Canigou en Francia de 2.724 m.

Ballet farandola (Cor)

COR

Ballà, ballà bon minyó
ballà, ballà tu primer
ballà sense fer remò
mans estretes
peu lleuger.
Farandola que ets cadena d'amor
bella dansa dóna força al meu cor
i acompanya la il·lusió
del destre ballador d'alegre saltiró.
Farandola que ets cadena d'amor
bella dansa dóna força al meu cor
i acompanya la il·lusió
del destre ballador d'alegre saltiró.

Romança de L'avi Castellet (Avi Castellet)

AVI CASTELLET (Interior)

Caminant pel món va el vell pastor
que de tant plorar sos ulls va perdre,
i és tan gran i trist el seu dolor
que sols viu d'agonia..

Caminant feixuc va el vell jaiet
amb el cor desfet seguint sa via,
i es tan ferm son dol que el seu plorà
sols la mort marcirà..

(ha entrat en escena, cec i molt abatut
recolzant-se en el seu bastó)

Pobre i vell, i a les palpentes
caminant d'allà d'ací,
vaig seguint la meua via

sens veure cap camí..

La neu blanca de les cimes
s'és entrant dins del meu cor,
i al meu pit l'han fet engrunes
els mals vents de la dissort...

Eloi, Eloi,
nét de ma vida,
torna aviat al meu costat
pel meu consol.

Eloi, Eloi,
ton avi et crida,
ten-me pietat, torna aviat
al meu costat

Eloi de ma vida (Francina, Eloi)

FRANCINA
Eloi de ma vida,
per què fugies
per què et movies
del meu costat,
deixant-me sola,
desesperada
i abandonada,
al meu trist fat.
Mentre passaven
dies i dies
jo t'esperava
plena d'amor,
sempre segura
que tornaries
i que estaries
prop del meu cor.

I en veure ara
que el jorn arriba,
que d'unsaltre home
m'he de sentir,
per a no veure'm
trista i captiva,
jo vull morir

ELOI (interior)
Forjador, bon forjador,
si poguessis dur a l'enclusa
el cor de l'enamorada
quina feina més amada

poder forjar el seu cor,
amb quin delit posaries
el seu cor que ara és de neu
dins la fornai i el faries
a cops de mall a gust teu.
Forjador, bon forjador,
no tindria el Vallespir
qui llencés un sol sospir
per un desengany d'amor.

FRANCINA

Eloi! Eloi!
Per què has callar
per què has fugit
del meu costat!
Eloi! Eloi!
El meu sospir
et diu ben clar
que vull morir!

Pregària de Francina (Noies, Francina)

NOIES

Francina, la ben amada,
en aquesta matinada
el cel somriu gaiament,
ton cor rebi, amb alegria,
l'arribada d'aquest dia
gloriós del teu casament.

FRANCINA

Diada temuda, diada de dol,
que emboires ma vida
d'amarg desconsol.
Amb tu ma esperança
s'allunya del cor,
i em moro d'enyorança,
que és trist mal d'amor.

NOIES

Francina no tinguis pena,
en l'ermita fes ofrena
del teu perdut amor,
la Verge del Cim sagrada
contemplant-te, enamorada.
Darà llum al teu trist cor.

FRANCINA

O Verge divina,
tingueu compassió

d'aquesta pubilla
que us diu amb fervor;
si feu un prodigi
per mon trist amor
serà la vida meva
plena de dolçor.

NOIES

Pubilleta benaurada
la més rica i desitjada
de l'alt i baix Vallespir
per tu les flors delicades
es gronxen emanorades
llençant perfumat sospir.

FRANCINA

O Verge del Vallespir!

Evocació al Pirineu (Eloi i cor de soldats)

ELOI I COR DE SOLDATS

Pirineu, tes blanques comes
parlen a l'eternitat
dels combats i les victòries
ets emblema immaculat.
Front altiu de nostra terra,
amb el més encès fervor,
et proclamo dolça serra
de les serres la millor.
Pirineu, serra estimada
fins al cel aixeca el front,
perquè tu muntanya aimada
la més bella d'aquest món.
Si d'aquí em treien un dia
fóra tal el meu sofrir,
Pirineu, que d'enyorança
no trigaria a morir.

SOLDATS

Pirineu, serra estimada
fins al cel aixeca el front,
perquè tu muntanya aimada
la més bella d'aquest món.

ELOI

Si d'aquí em treien un dia
fóra tal el meu sofrir,
Pirineu, que d'enyorança
no trigaria a morir.

ELOI I SOLDATS
Pirineu!

Marxa heroica (Dones, Eloi, Tots)

DONES

Els soldats vénen ja
per complir son destí,
al seu pas sembraran
amorettes sens fi.
En passar ben triomfants
els seus cants ens diran
que al combat mon record
dins el cor ells hi portaran.

TOTS

Han arribat els braus soldats,
minyons ardits de la victòria,
amb el ressò dels seus combats
sos nobles fins pertot arreu han imposat.
Són campions de la Igualtat,
el patri amor sos passos guia
i dóna foc a nova vida
son penó de Fraternitat.

ELOI

Noble França. Terra aimada,
ton dossê és el Pirineu,
i ta glòria és immarcible
com les congestes de neu.
Dolça terra, terra nostra,
per a tu viurà el meu cor,
doncs teixires amorosa
el bressol del meu amor.

TOTS

Noble França. Terra aimada, etc.
Triomfarem en la guerra i en l'amor!
